

כגפן פוריה

עלון להפצת תורה ויהדות

אין לעיין בעלון זה בשעת התפילה

פְּרִשְׁת דְּבָרִים

ד' אב תש"פ

הפטרה: חזון ישעיהו - שבת חזון

יציאת השבת ר"ת 21:07

שבוע שחל בו צום ט' באב ביום המישי

תחילת הצום ביום רביעי 19:38 סיום: 20:00

ברכת הלבנה לאחר סיום הצום

גיליון 582

יציאת השבת:

20:25

ירושלים: 20:21

כניסת השבת:

19:14

ירושלים: 19:06

עד יִשְׁבוּ זְקֵנִים וְזָקֵנֹת בְּרַחוּבוֹת יְרוּשָׁלַם

הרב עמוס שושן - רב ישובי רכס פוריה

פרשת דברים לעולם נקראת סמוך לט' באב. ודאי יש קשר הדוק בין תוכחת משה בפתיחת הפרשה, וכן הזכרת המילה 'איכה' על ידי משה המזכירה באופן ברור את 'מגילת איכה', לבין ט' באב. התוכחה מחוברת לחורבן ממש כמו שהגאולה מחוברת לשכר הצפון לעתיד לבוא.

בתלמוד (מכות כד, ב) מחוברים החורבן והגאולה בסיפור מעניין אחד: "פעם אחת היו עולין (חכמים) לירושלים כיון שהגיעו להר הצופים קרעו בגדיהם. כיון שהגיעו להר הבית ראו שועל שיצא מבית קדשי הקדשים, התחילו הן בוכין ורבי עקיבא מצחק. אמרו לו: מפני מה אתה מצחק? אמר להם: מפני מה אתם בוכים? אמרו לו: מקום שכתוב בו והור הקרב יומת ועכשיו שועלים הלכו בו ולא נבכה? אמר להן: לכך אני מצחק דכתיב ואעידה לי עדים נאמנים את אוריה הכהן ואת זכריה בן יברכיהו וכי מה ענין אוריה אצל זכריה? אוריה במקדש ראשון וזכריה במקדש שני! אלא תלה הכתוב נבואתו של זכריה בנבואתו של אוריה. באוריה כתיב: 'לכן בגללכם ציון שדה תחרש', בזכריה כתיב: 'עוד ישבו זקנים וזקנות ברחובות ירושלים'. עד שלא נתקיימה נבואתו של אוריה הייתי מתיירא שלא תתקיים נבואתו של זכריה, עכשיו שנתקיימה נבואתו של אוריה בידוע שנבואתו של זכריה מתקיימת. בלשון הזה אמרו לו: עקיבא ניחמתנו, עקיבא ניחמתנו".

רבי עקיבא כואב את החורבן לא פחות מחכמים, שהרי כשהגיעו להר הצופים גם הוא קורע את בגדיו, אך ההסתכלות של רבי עקיבא היא שאל לנו לשקוע ביגון החורבן, אלא עלינו להבין שכשם שהחורבן הוא תוצאה של חטאינו, כך עלינו להתחזק בתיקון ובתשובה ולצפות לגאולה. דווקא מתוך המגיפה העולמית אשר נועדה לעורר אותנו, ובתוכה האיסור על הזקנים והזקנות לצאת החוצה לרחובה של עיר מחשש לחייהם, יש לראות את הגאולה, זהו חידושו של רבי עקיבא, אמונה זו בעזרת השם תביא לבניין המקדש במהרה בימנו, אמן.

בהוצאת מכון "שערי תורה": פוריה-נוה עובד ד.ג. גליל תחתון 15210

שערי תורה וחסד ע"ר * כולל אברכים * שיעורי תורה * פרסומים תורניים * גמ"ח עזרה לנוקמים *
הדפסה: דפוס כנרת. עריכה: צ. שוריק. היה שותף. להעברת תרומות: בנק המזרחי סניף טבריה מספר חשבון: 123459

"לָמָּה צִמְנוּ וְלֹא רָאִיתָ - עֲנִינוּ נַפְשֵׁנוּ וְלֹא תָדַע"

הנביא ישעיה (נח, ג) מעורר אותנו למחשבה על מהות הצום. תשעה באב הוא הצום הקשה ביותר פיזית ונפשית. צום בשיא הקיץ החם, צום המתחיל מבעוד יום, צום על החורבן הנורא שפקד את עמנו.

כל שנה בתשעה באב אנו צמים, בוכים ומקוננים, על חורבן בית מקדשנו, על הגלות המרה ועל כל הצרות והייסורים שהיו מנת חלקנו מאז. כבר קרוב לאלפיים שנה שאנו משתמשים ב"תרופה" זו של בכיה, צום ואבלות, ועדיין לא נושענו, הצרות ממשיכות לרדוף אותנו. מדוע?

אפשר לענות על כך במשל: זוג צעיר עומד להתחתן. הם שכרו אולם מפואר, שלחו הזמנות לכולם, קנו טבעות, שמלת כלה, טלית וכל מה שצריך ליום הגדול. והנה מגיע הלילה המיוחל, כל המוזמנים מגיעים, התזמורת מנגנת, הסעודה כיד המלך, החתן והכלה זורחים ומאושרים. אולם מרוב הטרדה וההתרגשות, שכחו לערוך חופה וקידושין, והחתן לא קידש את הכלה. היו אולם, הזמנות, תזמורת וכו', אך כל אלו חסרי משמעות ללא נישואין! זה לא שחסרים כאן קידושין, אלא שלא היה כאן כלום!

המשנה ברורה (סימן תקמ"ט) כתב: "כל אלו הימים, כל ישראל מתענים בהם מפני הצרות שאירעו בהם, כדי לעורר הלבבות לפקח על דרכי התשובה. ויהיה זה זכרון למעשיו הרעים ומעשה אבותינו שהיה כמעשיו עתה, עד שגמר להם ולנו אותן הצרות, שבזכרון דברים אלו נשוב להטיב, כמו שנאמר: 'והתודו את עונם ואת עון אבותם וגו'". ולכן חייב כל איש לשום אל לבו באותם הימים ולפשפש במעשיו ולשוב בהן כי אין העיקר התענית כמוש"כ באנשי ניונה וירא ה' את מעשיהם, ואמרו חז"ל את שקם ואת תעניתם לא נאמר אלא את מעשיהם, ואין התענית אלא הכנה לתשובה".

אדם שצם ולא פשפש במעשיו, זה לא רק שחסר לו פרט או הידור בקיום מצות הצום, אלא שלא יצא כלל ידי חובה, הצום לא נחשב לו. כי תכלית הצום להביא את האדם להתבונן, לפשפש במעשיו, ואם הצום לא מביאו לידי תשובה, לא קיים את מצות היום.

לאחר החורבן מתנבא הנביא ישעיה ואומר: "נחמו נחמו עמי יאמר אלקיכם, דברו על לב ירושלים". "לב", המונה לפנימיות. בבית שני היו עוסקים בתורה ובגמילות חסדים והיו עובדים את ה' ית', אבל היה חסר להם "לב" בעבודת ה'. בימים אלו הקב"ה מתחנן אלינו: "דברו על לב ירושלים" - תקנו את הלב שלכם. לא די בהמנעות מרחיצה ומאכילת בשר, לא די לצום פעם בשנה על החורבן. יש לעבוד על הפנימיות של התורה שאנו לומדים והמצוות שאנו מקיימים. צריכים אנו להתפלל בדביקות, לעשות מצוות מתוך שמחה אמיתית, בהתלהבות. צריכים אנו לעורר את הלב, ואז גם הקב"ה יעורר את ליבו לרחם על עמו ישראל ויגאל אותנו גאולת עולם באמות וברחמים.

בשבת האחרונה, פרשת דברים נאמר: "אַלֶּה הַדְּבָרִים אֲשֶׁר דִּבֶּר מֹשֶׁה אֶל כָּל יִשְׂרָאֵל בְּעֶבֶר הַיַּרְדֵּן בְּעֶבֶר הַבְּרָכָה מִזֶּה סוּף בֵּין פָּאָרָן וּבֵין תַּפֵּל וְלָבָן וַחֲצֵרַת נְדִי זָהָב".

ה'כלי יקר' כתב שהפסוק: "בֵּין פָּאָרָן וּבֵין תַּפֵּל", מרמז על בין המיצרים, בין שבעה עשר בתמוז לתשעה באב, כי פארן רומז על מעשה מרגלים אשר היה במדבר פארן, בו בכו בכיה של חנם והוקבע בכיה לדורות כליל תשעה באב, ותופל רומז על חטא העגל אשר עשו בשבעה עשר בתמוז, וכן מצינו לשון תיפלה במקומות רבים בתנ"ך לעניין עבודה זרה. באותו יום נשתברו הלוחות, ובקיעת אבנים אלו הוקבעה לדורות, כי בשבעה עשר בתמוז הובקעה חומת העיר ואבניה.

כדי שעם ישראל יזכו להצלה מפני אויביהם, זקוקים הם לאחד משני דברים: הראשון - השגחת ה', וזוהי לכך ע"י "ואהבת את ה' אלקיך". והשני - אחדות ישראל, ע"י "ואהבת לרעך כמוך", וזוהי שעוזרים אחד לשני תכנן הצלה גם בדרך הטבע. בשני זמנים אלו איבדו ישראל את שני הדברים: בשבעה עשר בתמוז, כאשר עשו את העגל, בו ביום הם הפנו עורף אל הקב"ה ואז איבדו ההצלה הבאה מההשגחה. בתשעה באב היה מעשה המרגלים, בו ביום נולדה מידת שנאת חינוס בישראל כמו שנאמר: "וַתֹּאמְרוּ בְּשִׁנְאָת יְהוָה אֲתָנּוּ הוֹצִיאָנוּ מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם", ופירש רש"י: "מה דבלבך על רחמך מה דבלביה עליך", כלומר, הם סברו, שזמאחר שכל אחד מהם שונא את חברו, כך מסתמא

צרה זו של שנאת חנים החריבה בית ראשון ושני, כי בבית ראשון היתה שנאת חנם בין נשיאי ישראל ובבית שני פשה הנגע בין כל ישראל. אז גם איבדו את ההצלה הטבעית, כי אם אין אהבה ביניהם, אין אחד עוזר לחברו.

שנאת חנים גרמה לחורבן בית מקדשנו ולגלות המרה, הנביא ישעיה אומר: "כִּי כֹה אָמַר יְהוָה חָנָם נִמְכַּרְתֶּם וְלֹא בְּכֶסֶף תִּגְאָלוּ", והכוונה: בעוון שנאת חנם נמכרתם, ולא בכסף, דהינו מצות, תגאלו, אלא צריך לתקן חטא זה. וכן הוא במדרש: אמר הקדוש ברוך הוא אתם גרמתם לי שהחרבתי את ביתי ושרפתי את היכלי על ידי שנאת חנם, בקשו שלום ואתם נגאלים, שנאמר: "שְׁאֵלוּ שְׁלוֹם יְרוּשָׁלָּם". ולפי גודל מעלת מצות ואהבת לרעך כמוך שהיא כלל גדול בתורה, ראוי לאדם להתחזק ברוב עוז ותעצומות, על ידי מחשבות טהורות תמידיות להעביר שנאה מלבו, כי השנאה והמחלוקת מעוררים מדנים וקטגוריא ופרוד למעלה, ועל ידי אהבה, אחוה שלום ורעות, מעוררים אהבת דודים למעלה, ועושה שלום במרומים, וגורם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתה, וזהו הטעם שבוה תלוי גאולתנו ופדות נפשנו.

אמרו חז"ל: "כל דור שלא נבנה בית המקדש בימיו, כאילו נחרב בימיו". אם עדיין לא זכינו לגאולת ישראל ולבנין בית המקדש, הוי אומר, שעדיין לא תיקנו את החטאים שבגללם הוא נחרב, אותם חטאים עדיין מצויים בקרבנו! הסיבות שהוא נחרב, עדיין קיימות. בית המקדש הראשון מפני מה חרב? מפני שהיו בו עבודה זרה, גילוי עריות ושפיכות דמים, שלושת העבירות החמורות ביותר שעליהם נאמר: יהרג ואל יעבור. לאחר שבעים שנות גלות, נבנה הבית השני ואף הוא נחרב.

שאלו בגמרא: "מקדש שני שהיו עוסקין בתורה, במצות ובגמילות חסדים מפני מה חרב? מפני שהיתה בו שנאת חנם, ללמדך ששקולה שנאת חנם כנגד שלש עבירות: עבודה זרה, גילוי עריות ושפיכות דמים".

כותב ה"חפץ חיים" בהקדמה לספרו ה"החפץ חיים": "בסוף ימי בית שני, גברה שנאת חנים, ולשון הרע בינינו, ובעבור זה נחרב ביתנו וגלינו מארצנו והגם שבגמרא לא מוזכר לשון הרע, אלא שנאת חנים בלבד, הכוונה היא על לשון הרע, שנאת חנים עם לשון הרע, היוצאת והמתבקשת מצד השנאה".

אומר ה"חפץ חיים": אם כתוב שנאת חנים, דע לך שהכוונה היא על לשון הרע, היוצאת והמתבקשת מצד השנאה!! ולשון הרע יכול רכילות, הוצאת שם רע, מלשינות בסתר, ליצנות בסתר, דברי הכפשה וכל המרעין בישין וכל דברי הרפש שאפשר להטיל על חברו, כל מה שדיברנו כלול בלשון הרע והכל שלא בפניו, בסתר, כמו ששנאת חנים היא בסתר.

דברי ה"חפץ חיים" כתובים במפורש במדרש רבה: "אמר הקב"ה: בעולם הזה על ידי שהיה לשון הרע ביניכם סילקתי שכינה מביניכם". אם היתה שנאת חנים לכך, ללא לשון הרע ורכילות וכיוצא בזה, לא היו ישראל נענשים כ"כ. נאמר בזהר הקדוש: "על כולא מחיל קודשא בריך הוא בר מן לישנא בישא".

ובילקוט שמעוני: "אמר הקב"ה: מכל הצרות הבאות עליכם אני יכול להציל אתכם, חוץ מלשון הרע". כלומר, הקב"ה שהוא כל יכול אומר לנו שאינו יכול להציל אותנו מהצרות הבאות על עוון לשון הרע, ודבר זה קשה להבנה שהרי הקב"ה הוא כל יכול. אפשר להסביר כך: מלך רודן, עריץ יכול להוציא אנשים להורג בלי סיבה, אף אחד לא יגיד לו כלום. אבל אם הוא מחוקק חוק שאין להורג בתחומי המדינה בלא משפט, וקובע שחוק זה חל גם על המלך עצמו, הרי גם המלך לא יכול להוציא להורג. הקב"ה קבע חוק שמוחייב גם אותו ית', אין להציל את מי שמדבר לשון הרע.

מסופר על הגאון מוילנא, ששכר עגלון להסיע אותו לעיר הסמוכה. בדרך חלפו ליד שדה של גוי, העגלון ירד מהעגלה, לקח משם חציר עבור הסוס, עלה לעגלה והמשיך לנסוע. כל אותה העת הגר"א לא הרגיש כלום משום שהיה שקוע בלימודו. הגוי בעל השדה, שראה מחלון ביתו כיצד גונבים לו חציר, עלה מיד על סוס, ורדף אחרי העגלה. העגלה נעצרה והגוי התנפל על הגר"א, קרא לו גנב, והכהו בחזקה. הגר"א שהבין מה קורה שתק. כאשר הוא נשאל מדוע שתק, ענה הגר"א: "אם הייתי אומר 'זה לא אני', הגוי היה מבין שהעגלון הוא הגנב, ואז הייתי עובר על אבק לשון הרע, וכל התורה שלמדתי לא היתה עוזרת לי ולא הייתי ניצל מלהתגלגל בכלב" ואמר שזה רמוז בפסוק: "ויקרא לה נובה בשמו" - "לה", ראשי תיבות: "לשון הרע", נובה: שבא בגלגול של כלב נובה. נשתדל להישמר מדיבור לשון הרע ונוכה לגאולה בקרוב.

[ע"פ ספר 'באר יעקב' על המועדים].

הלכות ט' באב

א. **שבוע שחל בו תשעה באב:** אסור בכביסה, וברחיצה של תענוג כל גופו, (יש מקילים בצונן לפועלים ולמי שהזיע וכד'). אסור ללבוש בגדים מכובסים או מגוהצים, (לפיכך יכין מראש בשבוע שלפני, על ידי שילבש בגדים נקיים לזמן מועט וישמרים לשבוע זה).

ב. **ערב צום ט' באב:** אסור ללמוד מחצות היום בדברי תורה אלא רק בעניינים שמותר בט' באב. אסור לטייל בערב ט' באב.

ג. **סעודה מפסקת:** לא יאכל שני תבשילים, (אבל מותר לאכול פירות חיים אפילו כמה מינים). נוהגים לאכול על גבי הקרקע, כמו כן לא יאכלו שלושה יחדיו שלא יתחייבו בזימון.

ד. **עצה טובה:** לאכול סעודה מלאה ואח"כ לקבוע תפילת מנחה ואז לאכול סעודה מפסקת.

ה. אין אומרים וידוי במנחה שקודם תשעה באב, כיון שתשעה באב נחשב מועד.

ו. ט' באב אסור בלילה וביום כיום הכיפורים בחמישה עיניים שהם: אכילה, שתיה, סיכה, נעילת הסנדל ותשמיש המיטה.

ז. בתפילת ערבית יושבים על הקרקע, מתפללים ערבית, אומרים קינות, מכבים אורות ומכריזים: **השנה היא 1952 (ויש סוברים: 1950) לחורבן בית המקדש שיבנה במהרה בימינו אמן.**

ח. נוטל ידיו עד קשרי אצבעותיו, ויכול להעביר את הלכלוך מעינו כשידיו רטובות. בברכת השחר מודלג ברכת "שעשה לי כל צרכי". נוהגים שלא להתעטף בטלית ולא להניח תפילין בשחרית (אלא במנחה). יש נוהגים לומר האזינו במקום שירת הים ועדיף שלא לשנות. מנהגנו שאין הכוהנים נושאים את כפיהם בשחרית אלא במנחה.

ט. בשעת המנחה יושבים בבית הכנסת על כיסאות, ומחזירים הפרוכת למקומה ואין רשאים לשבת על הקרקע.

י. **קידוש לבנה** - נוהגים לדחות את קידוש הלבנה עד לאחר הצום, מפני שצריך לאומרו בשמחה, ובתשעת הימים ממעטים בשמחה. ויש שאמרו שעדיף לדחות את קידוש הלבנה ליום שאחר תשעה באב. אולם מנגד יש שהסבירו שאדרבה נכון לומר קידוש לבנה במוצאי תשעה באב, כי יש אז קצת שמחה על משיח בן דוד שנוולד בט' באב, ומלכות דוד נמשלה ללבנה. וכן, הוא סימן לגאולת ישראל שגם הם עתידים להתחדש כמו הלבנה.

יא. נוהגים להחמיר שלא לאכול בשר ולא לשתות יין עד חצות היום של י' באב ויש מחמירים ביום עשירי כולו. ולהסתפר ולכבס מותר מהבוקר.

לעילוי נשמת אמו"ר רבי יצחק שושן זצ"ל - נלב"ע יב' תמוז תשע"ז

עלון זה מוקדש:

לרפואת: אברהם ולאה ציטרון, שרה בת שמחה, ציפורה ויהושע לוי, ביבה אלימלך, ישי הלוי, עור בן עישה, תקוה בת עזיה, אלגרה בת ג'אן, אסנת בת זחבה, מול בת ענלה, אברהם בן רחל, רחמים בן סולמנה, הראל בן אביגיל, אילנה בת סליחה, ישי ורחל לוי, חנה בת זודרה, מיטל מוריה אדרי, יוסף בן מיכל, יצחק דרעי הי"ו, **להחזרת נעדר צה"ל ושבייו ובהם:** אורון שאול, הדר גולדין, גיא חבר, רון ארד, יהודה כץ, צבי פלדמן, יהונתן פולארד הי"ו, **לעילוי נשמת:** הגר"ע יוסף יצחק"ל, הגר"מ אליהו יצחק"ל, רבי מסעוד מלול זצ"ל, רבי יצחק שושן זצ"ל, רבי יעקב שושן, יונה יונה, סופר מנחם, מקסים חיים דרעי, הרב אברהם צוקרמן, נדיר צום, ישראל אברהם נתן, שלמה בן מרים, יצחק ומעמר אטיאס, אורן מועלים, אליהו מיוס, דוד גרוסברג, עמוס דמרי, ריי שלמה, סינמנוב משה יהודה, ישראל בן שושנה, נעים משה, אהרן מורד, יצחק ושמחה אילוז, נסים וסוליקה שושן, מיריה שמעון, מנרה לוי, ליט שבת חנה יצחק, אסתר חרד, אסתר בת תורא, אליה בת פריחה, תירצה וזנרן, אסתר ועבר נחום, תיאל אלמלח, יצחק ולאה אסתר, אליהו אדרי, עזיה עמוס, חת יעקב, חנה רחל לוי, יונה שרעבי, מרים יהודה, נעמה בת מלוד, לאה מדר, זודרה בת חנה, עליזה כץ, שרה אליאל, אברהם אדרי, מיכאל וקנן, חסיה ששפוטש, עשה דוד, בריה ספן, כמיסה דיד, כמיסה כץ, אלס טוביל, אלה שחר ז"ל.

ולע"נ **הנספים בשואה ובהם:** אלכסנדר שגור, שושנה רוזה, רפאל פריץ, וציעיליה צילה לבית משפחת ציטרון הי"ד.

למעוניינים להשתתף בהוצאת עלון זה נא לפנות לדוד: 0537788483

אז לעניו בעלון זה בשעת התפילה